

ETO: 391.1(497.113Gombos)''19''
821.511.141(397)-4

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Cs. Tóth Gabriella

· Múzeumpedagógus, doktorandusz, József Attila Múzeum, Makó
· gabriellacs.toth@gmail.com

FÉRFI VISELET GOMBOSON A 20. SZÁZADBAN

Male traditional garment in Gombos in the 20th century

Muška nošnja u Bogojevu u 20. veku

A Dél-Duna mente magyarlakta településeinek népi kultúrája elkülönül a Bácska középső településeitől, és az észak-bácskai területekével mutat rokonságot. Nem kivétel ez alól Gombos sem. Hagyományaihoz a végsőkig ragaszkodó lakosai sokáig megőrizték egykori parasztviseletüket, melynek rekonstruálása napjainkban még elvégezhető. Tanulmányomban a férfi viseleti darabokat mutatom be, anyag és funkció szerint csoportosítva, jelölve a végbement változásokat a 20. század első felétől a parasztöltözetek használatának kikopásáig. Kitérek a Gyöngyösbokréta mozgalom férfi népviseletre gyakorolt hatásaira, a színpadi öltözetegyüttesek kialakulására és azok továbbélésére. A most közreadott anyag nem teljes, mivel az emlékezetben néhány öltözeti elem csak foszlányosan maradt ránk, illetve a korabeli tárgyak és fotók sem voltak maradéktalanul segítségemre. Dolgozatomban az eddigi kutatási eredményeimet adom közre, mely gazdagítja a gombosi és a Kárpát-medencei magyarság néprajzi szakirodalmát.

Kulcsszavak: népviselet, parasztviselet, népviseletkutatás, férfi viselet, vajdasági viselet, Gombos, Bogoja, Bogojevo, Bácska, Délvidék, Gyöngyösbokréta

Gombos az egykori Bács-Bodrog vármegye területén meghúzódott magyarlakta település. Bácska nyugati csücskében, a Dunától pár kilométerre fekvő Dél-Duna menti falu. Ez a vidék kulturális értelemben elkülönül Bácska középső, illetve keleti részeitől, és az észak-bácskai régióval alkot egy kulturális egységet (BORSOS 2011: 216).

A török kiűzését követően az elnéptelenedett vidékre több hullámban érkeztek magyar és más nemzetiségű telepesek, ezért a 18. században etnikai sokszínűség jellemezte ezt a területet. A Dél-Duna mentén szórványosan telepedtek meg magyar lakosok, falvaik a következők: Gombos, Doroszló, Bácskertes és az 1880 után létesült Szilágyi. Mind a négy település a német többségű apatini járás tagja volt, de éltek szerbek, bunyevácok, sokácok is ebben a közigazgatási egységben (KEPECS 1998: 81–82).

A mai Gombos határában először 1753-ban jelentek meg magyar telepesek, majd többszörös hely- és településnév-változtatás után telepedtek meg a falu mai helyén. Ezt követően egészen 1899-ig folyamatosan érkeztek új lakosok a településre (JUNG 1978: 168–169). Az újonnan megtelepedett nép elsősorban a Dunántúl délkeleti csücskéből, a mai Baranya és Tolna megye területéről érkezett Gombosra. Kulturális értelemben elmondható, hogy Gombos Doroszlóval alkot endogám közösséget, egy kulturális egységet, népviseletük is a megtévesztésig hasonló.¹

Gombos már a 19. század végén felkeltette a tudósok érdeklődését, így szép számmal jelentek meg hosszabb-rövidebb írások a falu népi kultúrájára vonatkozóan. Ebben a tanulmányban nem célozom ezeket részletesen ismertetni, csupán az öltözködéskultúrát érintő írásokat kívánom pár mondatban összegezni.

Elsőként Cziráky Gyula adott közre összefoglaló írást, melyben megállapítja, hogy Gombos népviseletében tükröződik a környező népek, a németek és a rácok hatása is, azt azonban nem fejt ki, hogy az öltözet mely tulajdonságaira gondol (CZIRÁKY 1898: 29). Szintén ezt a gondolatot fogalmazza meg a Duna menti falvak viseletével kapcsolatban a Borovszky Samu által szerkesztett vármegye-monográfiában található egyik írás. A magyar férfi viseletről a következő fontos megállapításokat teszi: „Feltűnőbb kölcsönvett elemek a papucs, a nadrágra húzott harisnya, [...] a bársonyruha és a színes bunyevác selyemmellény. Ingben, gatyában csak munkaközben járnak, ünneplőre rendszeren nadrágot húznak. Mellényük legtöbbszörre sötét szövetű, s csak, a mint említettük, a bunyeváczsággal érintkező területeken (Bajmok, Topolya) divatos a színes, virágos selyem mellény. Ugyanarra elterjedt a szalagra varrt nagy ezüstpitykék divatja is. Ezeket a nagy ezüsgombokat különben ünneplő felöltőkön is kedvelik. A neve ritkábban (Baracska, Dávod, Gombos, Bácskertes) s főként a déli és nyugati tájakon *pruszlik*...” (BOROVSZKY é. n.: 329–330).

Gombos népszokásainak és hiedelemvilágának összefoglaló kötete szórványosan tesz utalást a férfiak öltözetére vonatkozóan (JUNG 1978).

A falu néprajzi irodalmát gazdagítja a helyi értelmiségi réteg bevonásával készült kismonográfia (JUNG 1978), melyben egy rövidebb fejezet szól a népviseletről. Az akkori idős asszonyok elmondása alapján írott munka részletesebb képet fest a gombosi öltözködéskultúráról, mint az eddig említettek. A férfi viseletre vonatkoztatva kijelenthető, hogy máig ez az egyetlen írás, mely megkísérelte tetőtől talpig bemutatni az öltözetet (CSELENÁK 1978: 158).

---

¹ A két falu kapcsolatát, annak történeti gyökerét eddig egy kutatás sem tárta fel. Az említetteket adatközlőim elmondására alapozom.

A gombosi férfiak öltözködésére utaló vázlatos szakirodalmi áttekintésből kitűnik, hogy a témában idáig nem született olyan munka, mely az öltözetdarabokat részletesen ismertette volna, illetve elemezte volna a parasztöltözetben végbement változásokat is. Dolgozatomban ezt a hiányt igyekszem pótolni, azonban előre kell bocsátanom, hogy a férfi népviseletre vonatkozó adatok gyűjtése Gomboson meglehetősen megnehezült napjainkra. A gombosiak emlékezetében foszlányos információk őrződtek meg a férfiak parasztöltözetével kapcsolatban. Azokat, akik a 20. század első felében még népviseletben jártak, sajnos már nem kérdezhajtuk meg. Továbbá a kutatást nehezíti, hogy a férfi ruhadarabok sokkal kevesebb számban őrződtek meg, mint a női öltözet darabok. A Gomboson fellelhető családi fotográfiák bevonásával sem tudunk maradéktalanul teljes képet alkotni a 20. századi férfi népviseletről.² Reményeim szerint a terepmunka folytatása, illetve a múzeumi gyűjtemények tárgy- és dokumentumanyagának vizsgálatával hamarosan sokkal átfogóbb és részletesebb képet tudok majd közreadni.

1. A FÉRFI VISELET DARABJAI

Ing

Gomboson a férfiak a 20. század első harmadáig viselték a fehérruhát, mely egy ingből és gatyából állott, sötét színű *pruszlikot* vettek a tetejére. A fehérruha alapanyaga a lenvászon volt, a kendervásznat csak elvétve alkalmazták az ingek elkészítéséhez.

Bevarrott ujjú, vállfoltos inget viseltek, melyet a hajlatnál pálhával bővítettek, a nem túl bő ujjakat mandzsettában összefogták. A gombokkal záródó hasítékot kétoldalt *számedlik* szegélyezték a tűzésig. A 19–20. század fordulóján az álló nyakú ing viselése lehetett általánosabb, az 1930-as évek felvételein már feltűnik a kihajtott gallérú ing is.

Az emlékezet szerint az 1940-es években már csak hétköznapi használatra készültek a lenvászonból szabott ingek. Az ünnepre szántakat ekkor már kizárólag gyolcsból szabták, később divatosak lettek a zefirből varrott csíkos vagy egyszínű ingek is.

Gatya

A fehérruha másik darabjáról, a vászonból készült lábravalóról az adatközlőim gyermekkori emlékként számoltak be. Feltételezhető, hogy az

---

² A birtokomba került és feldolgozott képanyagról megállapítható, hogy legtöbbször a nők háta mögött meghúzódva kerültek megörökítésre. Illetve sötét színű öltözetük sok esetben alulexponált, így a ruhadarabok részletei nem kivehetők.

1950-es években már csak ritkán lehetett látni az idősebb férfiakon ezt a lábravalót. Sajnos, a faluban nem sikerült fellelnem egy gatyát sem, így nem szolgálhatok pontos adatokkal a szabását illetően. A gatyá derekát korbca visszahajtották, és ebbe fűzték a madzagot, mely a bő derékrész összehúzására és rögzítésére szolgált. Szára majdnem bokáig ért, rojtokban vagy felszegve végződött. Pontos bőségéről adatot nem tudunk, azonban érdemes megemlíteni, hogy az emlékezetben 12 szeles gatyá elnevezéssel maradt fenn e ruhadarab. Bizonyosan állítható, hogy a felsőruhaként használt lábravaló kendervászonból és lenvászonból egyaránt készült, és a nyári hétköznapi viselet része volt, mezei munkák alkalmával is ezt öltötték magukra az 1940-es évek második felétől. A gatyához viselt inget nem tűrték be a gatyá korbca.³ A munkaruhának szánt, feltehetően szűkebb szárú gatyát olykor vöröshagymahéjjal vagy zöld dióval barnás színűre festették.⁴

Feltételezhetően korábban ez az öltözeti darab az ünnepi viselet részeként is használatos volt, ezt igazolja, hogy Jung Károly a halottak öltözete kapcsán közli: „általános szokás, hogy aki csak teheti, a legszebb ruháját (öltönyét) adja rá a halottra... »A legszebb ruháját adják rá, hogy tisztán menjen a más-világra. Ma is ez a divat... Fehér üngöt adnak rá, fehér gatyát, nadrágot, kabátot, pruszlikot. A feje fölé teszik a kalapot«” (JUNG 1978: 137). Nem tudni biztosan, hogy ezek az ünnepi alkalomkor viselt lábravalók milyen anyagból készültek, elképzelhető, hogy ezek varrásához a fehér gyolcsot használták.

Posztóruhák

A gombosi parasztság öltözete már a 19. század végén erősen polgáriarsult jelleget mutatott. A férfiak ruházkozásában a gyári kelmék közül a posztó használata volt a legdominánsabb. A különböző minőségű kelmék az ünnepi és a hétköznapi öltözet alapanyagául is szolgáltak.

Pruszlik

A 20. század elején a férfiak fekete posztóból varrott mellényt viseltek. Sajnos, meglehetősen kevés információval bírunk e ruhadarabról. A helyszínen nem sikerült fellelnem egy régi szabású posztópruszlikot sem, a fotográfiákon is csak elszórva látható, sötét színe miatt gyakran alulexponált, így a részletei kivehetetlenek.

Ennek ellenére a rendelkezésünkre álló források alapján megállapítható, hogy a gombosi férfiak kedvelt sálgalléros mellényének háta keskeny volt,

³ Varga Mária, 1940, Gombos

⁴ Varga Mária, 1940, Gombos; Andrasics Katalin, 1941, Gombos

elöl körülbelül a szegycsont közepén záródott, sűrű gombsorral (*gülüs* vagy *paffan* gombokkal)⁵ (CSELENÁK 1978: 158). Keskeny gallérja majdnem a gombolásig lenyúlt. A posztóból készült pruszlikot gatyához és posztónadrághoz egyaránt viselték.

Az 1940-es évek elején készült fotográfiákon feltűnnek a különféle mintás selymekből varrt mellények is, melyeket kizárólag posztónadrághoz viseltek. Nem tudni, hogy a *selyempruszlik* mikor jelent meg a gombosi férfiak ruhatárában, elképzelhető, hogy már a 18–19. század fordulóján is divatos volt a használata. Ugyanakkor nem kizárt, hogy ez a mellénytípus a Gyöngyösbokréta mozgalom hatására jelent meg az öltözetegyüttesek részeként, és bár szabása megegyezett a posztóból készülttel, elől nem díszes fémgombokkal záródott, hanem paszománttal kapcsolták egybe. A pruszliknak ezt a típusát egyszerű fekete zsinórozással díszítették a gombolásnál és a gallér körül.

UJJASOK

Kabát, öltöny, mic

A férfiak téli felsőruházatáról nem sokat tudunk, egy konkrét megállapítás szerint „a férfiak hidegebb időben ebelasztin kabátban jártak”. A szerző azonban nem tér ki a ruhadarab részletesebb leírására, így nem tudjuk meg, hogy a vastagságán kívül mi különböztette meg a mándliként említett másik ujjastól, melynek bemutatása a következő: „Az idősebb férfiak zakója, a mándli, fekete posztóból készült. Gallérja nem volt, de elől fazonos, zsinórral díszített, alul kissé fodros, hosszú ujjú, egy sor gombbal ellátott melegebb ruhadarab volt” (CSELENÁK 1978: 158). Véleményem szerint ez a leírás inkább illik egy dolmányszabású férfi ujjásra, mintsem a szakirodalom által meghatározott mándlira (FLÓRIÁN 2001: 185). Természetesen nem zárható ki, hogy a 19. század végén és a 20. század elején használt ruhadarabok elnevezései az emlékezetben már az 1970-es években elhomályosultak, összekeveredtek, így a régebbi rövid szabású dolmány neve már az újabb keletű, polgáriasodottabb szabású ujjas elnevezésével összeolvadt. Annyi bizonyos, hogy a 21. század eleji kutatás kimutatta, hogy napjainkban egyik elnevezés sem él az emlékezetben, így a fényképek alapján történő beazonosítás is csak nagyon óvatosan a szakirodalomra támaszkodva lehetséges.

---

⁵ Ezek a gombok feltehetően megegyeznek a szalagra egy sorba varrt ezüst vagy pléh pitykegombsorokkal (BOROVSKY É. N.: 329–330). Adatközlőm elmondása szerint ezeket a kedvelt gombokat kecskegombnak nevezték Gomboson (Varga Mária, 1940, Gombos).

A 20. század elején készült fotográfiákon elvéve megfigyelhetőek bélelt ujjasok. Ezek közös jellemzője, hogy fekete posztóból szabottak, kihajtott prémes gallérjuk van, elöl egy vagy két sor gombbal, esetleg paszománnyal záródnak. Elvéve megfigyelhető rajtuk zsinórozás, illetve az alattuk viselt hasonló szabású posztómellény.

Az öltöny néven említett férfi ujjasról már több adatot sikerült feltárni. A családi fotográfiákon nagyobb számban figyelhető meg ez a ruhadarab, illetve adatközlőim emlékében is elevebben él.

Az ünnepi öltözet részét jelentő öltönyről a következők állapíthatók meg: fekete posztóból szabottak, duplaelejük, gallérjuk kihajtott, elöl két sor gombbal záródnak. Jellemzőjük a kétoldali zsebfedeles zseb.⁶ Ez a vékonyabb ujjas feltehetően már a 19. században jelen volt a gombosi férfiak öltözetében, és a 20. század közepéig fel-feltűnik a fotográfiákon. Ezt a szabásmintát követte az 1920-as és 1930-as évektől a kordbársonyból, *mosóbársonyból* varrott ujjas is.

A posztóruhák sorából kilóg, azonban a férfi ujjasok kapcsán meg kell emlékeznünk a 20. század első felében divatosná vált miciről. Ezeket a gyapjúfonálból géppel kötött ruhadarabokat Gomboson egy sváb kisiparos üzemében készítették, és jaksi mici néven maradtak fenn az emlékezetben.⁷ A különböző színekben készült, elöl egy sor gombolással záródó hosszú ujjú, egyenes vonalú kardigánok a hidegebb hétköznapi kedvelt ruhadarabjai voltak a gombosi férfiak számára is.

Nadrág

A 20. század első felében a gombosi férfiak öltözetegyüttese egyfelől városias, polgáriasságú jellegűek, másfelől tagadhatatlanul erős németes hatás is megfigyelhető rajtuk. Szembetűnő, hogy a posztóból készült férfi lábravalók számos típusát megőrizte emlékezetében a falu, és a képeken is jobban dokumentáltak, mint a korábban leírt ruhadarabok.

Gomboson a férfiak a fekete posztóból készült nadrágokat viselték. Szabásukat illetően megállapítható, hogy ruhatáruk részét alkotta az egyenes

⁶ A ruhadarab megfelel a 19. században divatos nagymándli leírásának (FLÓRIÁN 2001: 185). A fényképek alapján nem állapítható meg, hogy a kézelő hogyan szabott.

⁷ A Gomboson működtetett kötőüzem történetéről egyelőre nem számolhatunk be pontosabban, annyi bizonyos, hogy a 20. század elején nagy jelentőséggel bírt a ruházatkodás alakulásában. Itt és az ehhez hasonló német gyárakban készültek a nők által kedvelt fehér és csíkos kötött harisnyák, a férfiak zoknijai és a mindkét nem által viselt kötött ujjasok, melyek gyermekméretben is elérhetőek voltak. Minden igényt igyekeztek kielégíteni a sváb kötődések (Varga Mária, 1940, Gombos).

szárú pantalló, melynek népszerűsége a térségben élő nagyszámú németiség hatásának is köszönhető, de nem szabad elfelejteni, hogy a 19. század elején a magyar nyelvterület egészén kedvelt ruhadarabok voltak.⁸ Ha engedhetünk az általánosító szakirodalmi megállapításnak, a szóban forgó lábravaló *slicce* gombolás lehetett (FLÓRIÁN 2001: 184). A németes szabású pantalló mellett az egyenes szárú ellenzős posztónadrág is jelen volt a férfiak ruhatarában. A fotográfiákon föltűnik egy-egy vitézkötéssel díszített változata is ezeknek a nadrágoknak.

Gomboson is népszerű volt a parasztgazdák által országszerte kedvelt *priccses* nadrág, melyet kizárólag csizmával viseltek.

A posztónadrágok mellett meg kell említeni a szűk szárú nadrágok fekete kordbársonyból, mosóbársonyból készült változatát is, mely Gomboson az ünnepi öltözetet is jelentette a hozzá illő – ugyanabból az anyagból készült – felsőrésszel együtt.⁹

Fejrevalók

A férfiak fejviseletéről kevés adat áll rendelkezésünkre. „Hajuk »az elbeszélők szerint« a múlt század vége felé hosszú volt, hosszú bajusszal, néha szakállal. A század eleji hajviselet már rövid, a hosszú bajusz megmaradt” (CSELENÁK 1978: 158). Az 1940-es évek fényképein a fiatal legények borotvált arccal láthatóak, bajuszt csak az idősebb férfiak viselnek.

Fedetlen fővel nem jártak a férfiak. Általános volt a fekete posztóból készült pörge kalap, melyet a legények és az idősebb férfiak egyaránt viseltek.¹⁰ Télen bundás sapkát tettek a fejükre (CSELENÁK 1978: 158), nyáron szalmakalapot viseltek.

Lábbelik

A 20. század elején a gombosi férfiak kedvelt lábbelije az egylábás fekete bőrpapucs volt, melyet gyakran a nadrágra húzott, lábszárközépig érő fehér harisnyával, *kapcával* viseltek. Ez a jelenség egyértelmű német hatás a gombosi öltözetében.

Szintén német hatásról tanúskodik a *facipő*, vagyis a *klumpa* megléte az öltözködéskultúrában, mely a 20. század végéig használatban maradt, de

---

⁸ Ebben a kérdésben döntő szerepük lenne a térségben, elsősorban a Hódságon és Gomboson dolgozó szabómesterek első világháború előtti dokumentumainak. Sajnos, az eddigi kutatás nem akadt nyomára ilyesminek.

⁹ Varga Mária, 1940, Gombos

¹⁰ Varga Mária, 1940, Gombos

még napjainkban is találni adatot a használatára vonatkozóan. Népszerűségét mutatja, hogy jelentős számú *klumpát* sikerült felkutatnom a faluban. A könnyűfából faragott lábbelit téli időben, a mindennapi munkában viselték. Vastag gyapjúzoknira vették fel, esetenként kóccal is kibélelték a jobb hőszigetelés végett. Fagyos teleken a merev lábbeli talpába apró szögeket vertek, köréjük drótot tekertek, így igyekeztek csúszásmentessé tenni. Készítői szakemberek voltak, akik vásárokon árulták termékeiket, de a Gomboson élő klumpásmester bármikor rendelkezésére állt a falu lakóinak.¹¹

Természetesen a csizma is jelen volt a gombosi férfiak lábbelije között. Puha szárú változatát, a *rancos csizmát*, és a keményített szárú *rámás csizmát* egyaránt viselték a gombosi férfiak. Hogy ki melyiket, azt az anyagi helyzet határozta meg.

2. A GYÖNGYÖSBOKRÉTA MOZGALOM HATÁSA A FÉRFIAK ÖLTÖZETÉRE

A színpadi öltözet

A két világháború közötti időszakban kibontakozó Gyöngyösbokréta mozgalom nem csak a női öltözetegyüttesekre gyakorolt hatást. A színpad mint a népi kultúra reprezentációjának új helyszíne a férfi öltözetekben is előidézett változásokat, melyek a ruha díszítésében, szabásában is tetten érhetőek. Ilyen az 1940-es évekre általánossá vált új ingtípus, a sípujjú ing megjelenése. A korábbi bevarrott, szűk ujjú, vállfoltos gyolcsing borjúszerű változata, melynek kézelőjét nem fogták össze. Arra törekedtek, hogy az ingujj minél bővebb legyen a csuklónál. Kezdetben az ing ujját piros szalaggal, esetleg keskeny, gyári csipkével díszítették. Később divatosá vált, hogy azokat fehér lyukhímzéssel varrták ki, melyek napjainkra tenyérnyi szélessé nőttek. Az ötvenes évek végétől datálható a férfi ingek mellrészének kalocsai hímzésmotívummal történő kivarrása a még díszesebb hatás elérése érdekében, de ide sorolható a kihajtott gallér kislingelése is. Ez az ingtípus kizárólag a színpadi fellépőruha funkcióját tölti be. Napjainkban is készülnek a leírtakhoz hasonló férfi testre valók. Hozzájuk a sálgalléros selyempruszlikot viselik.

Gomboson a Gyöngyösbokréta mozgalomról és annak kulturális hozzájárulásáról nem lehet megemlékezni Dobsay András (1893–1981) említése nélkül. Az ő kezdeményezésére rendezték meg az elcsatolt Délvidéken, 1936-ban elsőként Gomboson a Gyöngyösbokrétát, és egészen az 1970-es évekig koreografálta a gombosi *gyöngyösök* színpadi produkcióit. A vise-

¹¹ Pintér László, 1943, Gombos

letben végbement változásokat is pártolta, maga is ötletszerzője, alakítója volt azoknak.¹² Kezdeményezésére jelent meg, a színpadi viselet részeként, a székeley harisnya. Ez az új elem nem illeszkedett be a férfiak ruhatárába, ennek oka, hogy az 1950-es évek végére a legények öltözetegyütteseiből kikoptak a régebbi viseleti darabok, helyüket átvették a konfekcióipar által gyártott ruhaneműk.¹³

Az öltözet további színpadi kiegészítője volt a rámás csizmán a sarkantyú, mellyel csak a legügyesebb táncosok táncolhattak. Később a sarkantyúk fémsörgökké szelidültek, melyek ma már ereklyeszámba mennek.

A színpadi öltözet kapcsán említésre méltó, hogy a szomszédos falu, Doroszló – amely parasztöltözte megtévesztésig hasonló a gomboshoz – táncosai a színpadi fellépések alkalmával úgy különböztetik meg magukat egymástól, hogy a posztónadrágon kívül viselik ingüket, míg a gombosiak belül hagyják. Ez a gyakorlat kizárólag a Gyöngyösbokréta találkozókön és egyéb táncos rendezvényeken jellemző, egyébként az inget mindkét faluban betűrve viselték.

3. ÖSSZEGZÉS

Tanulmányomban igyekeztem összefoglalni mindazt, amit a gombosi férfiak viseletéről tudhatunk. A korábban publikált adatokat összevettem és kiegészítettem az általam gyűjtöttel. Anyag szerint csoportosítva igyekeztem leírni az egyes viseleti darabokat, ahol csak lehetett, kitértem a szabásra, a díszítésmódra és az elnevezésre is. Úgy vélem, a ruhadarabok részletes ismerése az alapja a további kutatómunkának. Számos ruhadarab leírása vár még pontosításra, és a viseletben történt változások, azok társadalmi hátterének feltárása is még a jövő feladata, sok egyéb más mellett. Ennek ellenére látszik, hogy a vizsgált korszakban a férfiak öltözködése változatos volt. A polgári szabásmintát követő posztöltözetek, ujjasok és nadrágok vonatkozásában sokféle szabással és ruhatípussal találkozhatunk, de a lábbeliket is a típusgazdagság jellemzi.

A megkopott emlékezet és a tárgyi bizonyítékok hiányán túllendítő lehet az új forráscsoportok bevonása, melyek még precízebb eredményeket hozhatnak, és a férfi öltözetegyüttesek teljesebb képének megismerése felé vezetnek majd.

---

¹² A női viseletben végbement változások beilleszkedtek a mindennapokat meghatározó öltözködési rendbe (CS. TÓTH 2015: 47–70).

¹³ Pintér László, 1943, Gombos

ADATKÖZLŐK

Andrasics Katalin, 1941, Gombos

Pintér László, 1943, Gombos

Varga Mária, 1940, Gombos

IRODALOM

BOROVSKY Samu: *Bács-Bodrog vármegye egyetemes monográfiája I–II*. Országos Monográfia Társulat, Budapest, é. n.

BORSOS Balázs: *A magyar népi kultúra régiói 1. Dunántúl, Kisalföld, Alföld*. Mérték Kiadó, 2011.

CS. TÓTH Gabriella: A gombosi női ünnepi viselet. A jelentéstartalom változása a 20. század elejétől napjainkig = SIMON András (szerk.): *DiákKörKép 2*. Tudományos diákköri írások a néprajz szegedi műhelyéből, 2015, 47–70.

CSELENÁK Gáborné Durcsák Mária: A gombosi népviselet = JUNG Károly (szerk.): *Gombos (Bogojevo). Írások egy nyugat-bácskai falu jelenéről és múltjáról*. Arany János Művelődési Egyesület, 1978, 152–159.

CZIRÁKY Gyula: *Bács-Bodrogh vármegyei Bogojeva és Gombos múltja*. Külön lenyomat a Történelmi Társulat Évkönyv XI. évfolyamából, Zombor, 1898.

FLÓRIÁN Mária: *Magyar parasztviseletek*. Planétás Kiadó, Győr, 2001.

JUNG Károly: *Az emberélet fordulói. Gombosi népszokások*. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 1978.

KEPECS József: *A Délvidék településeinek nemzetiségi (anyanyelvi) adatai (1880–1941)*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1998.

Male traditional garment in Gombos in the 20th century

The folk traditions of the Hungarian settlements along the South-Danube differ from those of the settlements of the Central Bácska region, and show more similarities to the customs of the North Bácska area. Gombos is not an exception to this rule. The inhabitants of the settlement show exceptional devotion to their traditions and have preserved their traditional garments for a long time. Due to this, these dresses can now be reconstructed. This study will show traditional male garments, grouped around materials and their functions while also depicting the changes which have occurred starting from the beginning of the first half of the 20th century until the times these traditional dresses have been placed out of use. I will also mention the effects the 'Gyöngyösbokréta' festival had on the region's male traditional garments, the formation of stage *wear* and the way how these dresses survived. The here published material is not complete, since some of the elements of the dresses are just vaguely remembered by the locals and there were no photographs available which would aid me in my project. The results of the so far carried out research will be presented in this study; results which greatly contribute to the topic.

Key words: traditional garment, male garment, traditional dresses in Vajdaság, Gombos, Bogoja, Bogojevo, Bácska, Délvidék, Gyöngyösbokréta

Muška nošnja u Bogojevu u 20. veku

Folklorna kultura Mađarima naseljenih mesta uz južni Dunav razlikuje se od kulture mesta u središnjoj Bačkoj i pokazuju srodnost na severnobačkim područjima. Po tome ni Bogojevo nije izuzetak. Njegovi stanovnici su krajnje privrženi svojim tradicijama i kao takvi su dugo sačuvali svoju negdašnju seljačku nošnju, koja se može rekonstruisati još i danas. U ovoj studiji predstavljam primerke muške nošnje, grupisano prema materijalu i funkciji, uz označavanje promena do kojih je došlo od prve polovine 20. veka do postepenog iščezavanja korišćenja seljačke nošnje. Osvrćem se na uticaje pokreta Đendešbokreta na mušku narodnu nošnju, na *formiranje* scenskih skupova nošnje i na njihovo dalje prisustvo. Građa koja se sada publikuje nije potpuna, pošto je nekoliko elemenata nošnje ostalo u sećanju samo fragmentarno, a ni onovremeni predmeti i fotografije nisu bili od dovoljne pomoći. U ovom radu objavljujem svoje dosadašnje istraživačke rezultate, čime se obogaćuje etnografska stručna literatura o Mađarima u Bogojevu i u Karpatskom basenu.

Ključne reči: narodna nošnja, seljačka nošnja, muška nošnja, vojvodanska nošnja, Bogojevo, Bačka, Južna Mađarska, Đendešbokreta

Beérkezés időpontja: 2017. 01. 31.

Közlésre elfogadva: 2017. 02. 09.

